

PENSIOEN

M A G A Z I N E

24e jaargang, december 2019, nummer 12

Mr. P.J.M. Akkermans
Over (reken)rente, pensioenkosten, en rijke en arme pensioenfondsen

Dr. R.H.M.A. Kleynen AAG
Beleggingsbeleid pensioenfondsen in een negatieve renteomgeving

Drs. J.A.L. Borremans en drs. C. Beishuizen
Wat te doen met de oudedagsverplichting in eigen beheer?

Mr. H.W.L.A. de Lange
De redelijkheid en billijkheid in het licht van art. 48 PW

Mr. dr. B.M.M. Didden
Fiscale erkenning buitenlandse pensioenregeling naar een hoger plan

Mr. R. Stam CPL
Hoe is het nu met het goudenhanddrukstamrecht?

12

Een pensioenprominent

Het aftellen is begonnen: we staan op de drempel van een nieuw decennium. Een mooi moment om op deze plek met u vooruit te kijken. Maar niet zonder ook terug te blikken natuurlijk. Het was een decennium van duikelende dekkingsgraden en preciaire pensioenakkoorden. Een decennium waarin we gemiddeld steeds langer gingen leven en het pensioenbegrip met eigen huis en moestuin flink werd uitgebreid. Ook een decennium waarin we in de top van beste pensioenstelsels ter wereld stonden, althans volgens de brede pensioenblik van de Mercer vakjury. De mensen thuis geloven het allemaal wel. En we faseerden uit: exit spaarloon, levensloopregeling (overgangsregeling tot en met 2021) en pensioen in eigen beheer (in 2019 laatste kans om met korting af te kopen). Ook topten we af: het pensioengevend inkomen werd gemaximeerd op een ton. Pensioenscrabbelaars kwamen juist in hogere sferen met 'optoppingsouderdomspensioen-excedentregeling'.

Verder consolideerden we: het aantal pensioenfondsen is meer dan gehalveerd, van ruim 500 in 2010 naar rond de 200 eind 2019. De premiepensioeninstelling (PPI), het multi-Opf en het Algemene pensioenfonds (APF) zagen het levenslicht. In het pensioenproduct-assortiment kwamen met de Wet verbeterde premieregeling extra mogelijkheden: van doorbeleggen tot 'deferred annuities'. Er ontstond een nieuwe (kosten) dynamiek in de markt. Tegelijkertijd was er een opleving van de witte vlek: ruim 850.000 Nederlanders in loondienst bouwen geen pensioen op. De vernieuwde Pensioenaansprakenstatistiek (PAS) van het CBS maak-

te het mogelijk een nauwkeuriger beeld te schetsen van het aantal werknemers zonder pensioenregeling via de werkgever. Deze nieuwe PAS en de begeleidende notities van het CBS zijn beslist het lezen waard. Zorgen over het pensioen van zelfstandigen zijn er ook, al laat recenter onderzoek een genuanceerd beeld zien.

Ziedaar een aantal ontwikkelingen van de afgelopen jaren die velen in de pensioensector bezighielden. Dreigende pensioenkortingen zijn in 2019 het gesprek van de dag. De rentestand en de aandelenbeurzen op oudejaarsdag bepalen mede of korten op pensioenen in 2020 noodzakelijk is. Of dat al of niet kan worden geïndexeerd. Er zijn namelijk grote verschillen tussen pensioenfondsen. Bij het schrijven van deze PM Mening was nog niet duidelijk wat het kabinet mogelijk nog meer wil doen, naast de in het pensioenakkoord aangebrachte verzachting van de kortingsgrens, om 'onnodige kortingen' te voorkomen. Premier Rutte gaf op 29 oktober in de Eerste Kamer aan om daar, naar aanleiding van de in de Tweede Kamer aangenomen motie-Van Dijk (PvdA), zo creatief mogelijk naar te kijken. 'Onnodige kortingen zijn natuurlijk een politieke formulering. Daar kunnen we grapjes over maken, maar ik begrijp die formulering. Ik denk dat die slim gekozen is', zei hij.

Interessanter vond ik dat Rutte aangaf bij de uitvoering van de motie ook mee te nemen hoe de verschillen tussen pensioenfondsen eigenlijk kunnen zijn ontstaan en wat handelingsperspectieven zijn om daar uit te komen. Onparlementair gezegd komt dat in het kort volgens mij op het volgende neer. In het huidige pensioenstelsel doen beleidskeuzes van sociale partners bij het bepalen en financieren van de pensioenregeling ertoe. Torenhoge toezeggingen tot in de verre toekomst blijven doen in een decennium van lage rentes was een keuze. Die toezegging als pensioenfondsbestuur aanvaarden om uit te voeren was eveneens een keuze. Andere beleidskeuzes borduren daarop voort, bijvoorbeeld ten aanzien van premiestelling, beleggingsbeleid en de mate van renteafdeking.

Om in het vervolg deelnemers bij slecht presterende pensioenfondsen te behoeden voor meer van dit soort ellende: zullen we die keuzes dan maar eens inperken of bijvoorbeeld automatisaties laten worden via een nieuw expliciet pensioencontract? Een premieregeling bijvoorbeeld, waarbij sociale partners bepalen hoeveel premie ze in jouw potje storten? Het zou zomaar in de geest van het Pensioenakkoord kunnen zijn, wat je

Michael Visser

Mr. drs. M.R. Visser is zelfstandig ondernemer via Pensioen GeMi en is tevens verbonden aan het CompetenceCentre for Pension Research en het Fiscaal Instituut Tilburg van Tilburg University

2020 gewenst!

daar ook van vindt. Echt handelingsperspectief ontstaat volgens mij wanneer je mensen vertrouwen en zeggenschap geeft, en hen helpt zelf keuzes te maken, met daarbij een goed afgestelde standaard voor wie niet wil of kan kiezen. Echt iets voor de jaren twintig.

Nu we dan toch (bijna) die drempel naar 2020 over zijn, kunnen we gelijk de rekenrentediscussie beslechten. Want dat was toch wel een dieptepuntje in 2019. Diverse hoogleraren en zogenoemde prominenten schreven (elkaar) brieven via verschillende kranten en vakbladen over die rekenrente: moest die nu wel of niet worden verhoogd? Niet altijd was even duidelijk of het om het nieuwe of huidige pensioencontract ging. En wat te doen met de overgang? Sommigen analyseerden vooral macro-economisch, anderen meer financieel-economisch of actuarieel. Je kon op enig moment zelfs online via ESB je naam bij een brief zetten als medeondertekenaar: wilde je de veertig zogenoemde prominenten van 'Ons pensioenstelsel verdient beter' steunen of de tien hoogleraren met hun 'Brieffschrijvers moeten duidelijk en volledig zijn: jongeren slechter af bij aanpassing rekenrente'? Ik zit dus gewoon met veel van die 'rekenrentenaren' in hetzelfde pensioenfonds. Veelal vriendelijk glimlachende hoogleraren, sommigen nog met eindloon, vaste contracten, vroegpensioen en zo. Hoe cool is dat?

Maar laat ik vooruitkijken: degenen die pleiten voor een hogere rekenrente krijgen in de jaren twintig allemaal gelijk, al is het maar in de beeldvorming. In de (wet verbeterde) premiereregeling zorgt een andere rekenrente namelijk voor een verschuiving van waarde van het pensioen van een individu in tijd, maar verschuift in principe geen waarde tussen individuen. Je mag dan dus lekker je eigen rekenrente bepalen, al zal de wetgever die nog wel willen begrenzen. Een hogere rekenrente betekent dat je je eigen pensioenpotje gewoon wat sneller opeet, zonder dat anderen minder krijgen. Met het pensioenakkoord ontstaat echter een grijs gebied, want die contracten zijn nog niet helemaal uitgewerkt en op zijn pensioenpolders eigenlijk vlees noch vis. Duidelijk is dat rommelen

met de rekenrente in het huidige pensioencontract – bijvoorbeeld de middelloonregeling van ABP – geld verschuift van jong naar oud. Wie daarvoor pleit moet wel eerlijk zijn, ook over de gevolgen. Zeker wanneer pensioenfondsbestuurders dat doen, hebben ze wat uit te leggen in het kader van de evenwichtige belangenafweging.

Die gevolgen reiken bovendien verder dan de as van jong naar oud. Wat te denken van de impact op het nabestaandenpensioen? En stel dat je als pensioenfonds weet dat vrouwen gemiddeld 40% minder pensioen opbouwen? Verhoging van de rekenrente in het huidige contract komt dan neer op de RTL7-slogan 'méér voor mannen'. Indexatie werkt namelijk nivellerend; alle ouderen profiteren van een hogere rekenrente, maar oudere vrouwen door hun lagere opbouw minder dan oudere mannen. Pas dus op met het omkatten van oud naar nieuw pensioen via de rekenrente, zou ik denken.

De jaren twintig van deze eeuw staan voor de deur. Ik hoop dat dit het tijdperk gaat worden waarin pensioenconsumenten de echte pensioenprominenten worden. Alleen al het jaar 2020 wordt een veelbelovend pensioenjaar: de uitwerking van het pensioenakkoord kan nog alle kanten op schieten. Maar er is ook de inwerkingtreding van de Wet Arbeidsmarkt in Balans – met aandacht voor het pensioen van payrollers – een nieuwe wet over pensioen en echtscheiding en de maatregelen als gevolg van de evaluatie van diverse wetten en regelingen; denk daarbij aan pensioencommunicatie, Anw en nabestaandenpensioen en het nettopensioen. En vergeet ook Europa en de uitrol van het PEPP niet. Never a dull moment. Gelukkig is er in 2020 behalve over pensioen nog wel meer te beleven in ons land. We kunnen uitkijken naar het Euro 2020 voetbal in onder meer Amsterdam, het Eurovisiesongfestival in Rotterdam en, als het stikstoftechnisch een beetje meezit, de Dutch Grand Prix in Zandvoort. Een schrikkeljaar vol beleving dus. Ik wens u vanaf deze plek fantastische jaren twintig toe.